

Milieuadviseur Maarten van Ginkel: 'Een mooi uitzicht over een weiland kunnen we helaas niet betalen, wél over de uiterwaarden'

Nijmegen behoudt karakter van groene omgeving bij bouw nieuw stadsdeel

De uitdijende stad Nijmegen besloot tien jaar geleden om aan de overzijde van de aanliggende rivier de Waal te gaan bouwen. Deze sprong naar de overkant kreeg de projectnaam Waalsprong. Het nieuwe stadsdeel wordt uiteindelijk Nijmegen-Noord. Dit jaar zijn de werkzaamheden al behoorlijk opgeschoten. Adviseur milieuzaken Maarten van Ginkel vertelt hoe alles langzamerhand zijn plekje krijgt, ook het openbaar groen.

Auteur: Santi Raats

Plattegrond van project de Waalsprong

Inmiddels zijn er al zo'n 2.500 woningen gebouwd in de Waalsprong-wijken Kern Lent, Oosterhout en Visveld, waar al veel kassencomplexen zijn verdwenen. In totaal zullen er nog 12 duizend woningen bij komen. Voor een betere verkeersdoorstroom van en naar Nijmegen-Noord is er een derde brug over de Waal aangelegd.

Rivierverbreding voor opvang hoogwaterstand. Het landschap is ook al ingrijpend veranderd. Tegelijkertijd met de ontwikkeling van Nijmegen-Noord is namelijk het rivierenlandschap veiliger gemaakt voor eventuele extreem hoge waterstanden in de nabije toekomst, zoals klimaatologen voorspellen. In de jaren 90 was het

waterpeil in de Waal al tweemaal extreem hoog. Dit project heet Ruimte voor de Waal-Nijmegen. Het is een onderdeel van het Rijkswaterstaatsproject Ruimte voor de Rivier de Waal, die loopt van Lobith tot Rotterdam. De smalle Waalbocht, waaraan de oudste stad van Nederland ligt, is verbreed door een landinwaartse teruglegging van de dijk, ter vergroting van de uiterwaarden in de bocht. Ook is er een waterbuffer in de uiterwaarden uitgegraven. De huizen die aan de overkant van Nijmegen aan het water staan, zijn daardoor nu op een eiland gelegen. Zowel de vergroting van de uiterwaarden als van de waterbuffer moet in het geval van grote stuwning vanuit Duitsland hoog water in de rivierbocht voorkomen. Door de aanleg van de watergeul moest de bestaande spoorbrug over de Waal naar het station in het centrum van Nijmegen versterkt worden met een nieuwe fundering.

Nijmegen als opdrachtgever

De teruglegging van de dijk wordt bekostigd door Rijkswaterstaat. De gemeente Nijmegen voert het werk en haar opdracht uit en heeft daarvoor het Rijk overtuigd van haar capaciteiten als opdrachtgever. De motieven van Nijmegen om dit monsterproject op zich te nemen: 'We waren tegenstanders tot de tweede kamer besloot dat het zo moest. We dachten, als we het dan doen, laten we het dan vooral goed doen. Onze eigen plannen

Boomverplanting

Door de aanleg van de nevengeul zijn bomen verwijderd en verplant naar de nieuwbouwwijken. 'De bewoners van Lent kwamen in actie om de lindes die geruimd moesten worden, te behouden. Ruim 45 lindes hebben een tweede leven gekregen, met name in de nieuwbouwwijk Visveld,' vertelt Van Ginkel. 'Ze hebben het allemaal overleefd. Ze krijgen nog drie jaar water van de aannemer.'

De 45 lindes zijn vitale bomen van ongeveer 40 jaar oud, 15 meter hoog en hebben een stamdiameter van circa 35 tot 40 centimeter. Daarmee vertegenwoordigen de bomen zowel een emotionele waarde als een kapitaalswaarde. Voor het verplanten heeft BTL Bomendienst gebruik gemaakt van een Optimal 3000 verplantmachine, de grootste verplantmachine van Europa. Bij deze verplantmethode kan de vrachtwagen de boom uitsteken, kantelen, transporteren en planten, zonder tussenkomst van andere machines.

Dirk Doornenbal van de Nationale Bomenbank: 'Wij hebben de voorbereiding gedaan en BTL Bomendienst heeft de uiteindelijke verplanting gedaan.' Doornenbal vertelt wat er bij de voorbereiding kwam kijken: 'De lindes stonden langs de oude dijk. Vroeger stonden daar ook huizen, maar die strook is in de Tweede Wereldoorlog gebombardeerd. Na de oorlog is er een talud gegraven, waarin de lindes zijn gezet. Tijdens de voorbereidingen voor de verplanting hebben we veiligheidsmaatregelen genomen, voor het geval dat we ammunitie uit die tijd zouden tegenkomen. We vonden dan ook enkele oude mortieren. We hebben geadviseerd om de bomen met de verplantmachine te verplaatsen om de

kluit intact te houden. Ze stonden namelijk in opgebracht zand, waardoor de wortels de diepte in zijn gegaan om water te zoeken. We waren aanwezig bij de verplanting en BTL Bomendienst gaf aan dat de lindes prima voorbereid waren. Dus alles ging goed.'

De lindes vervullen inmiddels een dankbare functie. 'De bewoners van Lent wilden ze dolgraag behouden, want ze zijn groot,' legt Doornenbal uit. 'Het nieuwe stuk van Lent kent nog zeer weinig laanstructuur. Doordat we de lindes op strategische plekken neergezet hebben, oogt dit deel van Lent wat meer aangekleed.'

Ruim 45 lindes zijn van het talud bij de dijk verplaatst naar onder andere de nieuwbouwwijk Visveld. De Nationale Bomenbank deed de voorbereiding en BTL Bomendienst voerde de verplanting uit.

konden we meenemen in het project. Zorgen dat de stad niet gesplitst wordt door de rivier was daarbij het belangrijkste aspect.’

De projecten moeten worden geleid volgens de opdrachtmethodiek van het Rijk, en ook de aanbestedingsprocedures. Dat is geen probleem. ‘We hebben, denk ik, vijf procent gemeentelijke ambtenaren op dit project staan; de rest is invlieg van specialistische kennis en kracht’, vertelt Van Ginkel. Hij lacht: ‘Maar die vijf procent maakt het verschil voor onze stad.’

Halfjaar vooruitlopen op de planning

Maarten van Ginkel, werkzaam bij de gemeente Nijmegen als adviseur voor onder meer milieuzaken, vertelt dat de ontwikkeling van Nijmegen-Noord een complexe uitdaging is: ‘Het is een schaakbordenwerk van partijen die werkzaam zijn in een bepaald stuk.’ Dat is letterlijk te zien aan de af en aan rijdende vrachtwagens, die zandhopen van de ene naar de andere plek rijden. ‘Qua planning was het ook een heel gepuzzel. Dat maakt aanbesteden lastig. Een voorbeeld: de Waalbrug, die Nijmegen met de weg naar Arnhem verbindt, moest op de schop door de aanleg van de watergeul. De aannemer die het werk gegund kreeg, schreef voor de omlegging van het Waalbrug-verkeer in met dezelfde materialen als de weg over de Waalbrug: een tijdelijke zware, aardbaan met asfalt erop. Dit betekende dat de aannemer dezelfde verkeerscapaciteit kon garanderen, zodat er geen verkeershinder op dit punt zou ontstaan. Daarnaast kon hij ervoor zorgen dat de omlegging een tijdelijke waterkering kon vormen voor het water uit de Waal, zodat projecten aan beide kanten van deze dijk niet op elkaar hoefden te wachten. Hierdoor konden sommige onderdelen tegelijkertijd aangelegd worden en

werd er tijd op de planning gewonnen. Nu de nevengeul eenmaal gegraven is, de verlengde Waalbrug gebouwd is en de omlegging verwijderd is, kan het water vanuit de Waal vrij de geul instromen. Omdat de aannemer zo’n slimme inschrijving had, liepen we maar liefst een half jaar vooruit op de planning die Rijkswaterstaat had opgesteld én we zijn binnen het budget gebleven.’

Groenontwikkeling

Ook op groengebied is de ontwikkeling ingewikkeld: een groot stuk van Nijmegen-Noord behoort tot de Ecologische Hoofdstructuur van Nederland en vormt een belangrijk natuurgebied. Tijdens het broedseizoen kunnen veel werkzaamheden niet plaatsvinden. ‘Het bestaande landschap en de cultuurhistorische elementen vormen de inspiratiebron voor de inrichting van het gebied. De oeverwallen zijn van oudsher beplant met boomgaarden, lanen en hagen; typisch Betuws groen. In de uiterwaarden staan grassen over de zandplaten verspreid. Verder bestaat het landschap uit open grasland met hier en daar een solitaire boom of een bomenrij op een kavelgrens. De noordelijke grens van de Waalsprong wordt gevormd door een karakteristieke bomenrij, het “Notenlaantje”. Achter de nieuwbouwwijk die de Waalsprong in het noorden begrenst, Visveld, zijn recreatieplassen in de maak. Ook zijn er in alle nieuwbouwwijken waterbergingsplassen uitgegraven, de “wadi’s”. Zij vangen regenwater op. Langs de huizen liggen stenen gootjes, die ook het regenwater afvoeren. Dit wateropvangstelsel leidt naar het nieuwe plassegebied, dat het overtollige water bergt om het groen in de woonsingels in drogere tijden weer van water te kunnen voorzien. Het binnendijkse waterbeheer hangt nauw samen met de rivier. Van oudsher ligt er een stelsel van

‘Door de fantastische aannemersinschrijving voor het Waalbrugonderhoud wonnen we een halfjaar op de planning’

watgangen en sloten, omgeven door Betuws groen. Dit watgangenstelsel is nagebootst in de nieuwbouwwijken.’

Parkjes en recreatiegebied

Van Ginkel is adviseur op het gebied van natuur en milieu. Hij vertelt verder over de groenontwikkeling: ‘In het noordoosten van de Waalsprong wordt een groot regiopark aangelegd, in samenwerking met de buurgemeenten. Dit loopt tot Arnhem. Dit park wordt verbonden met het recreatieve natuurgebied dat in de Waalsprong wordt ontwikkeld en dat De Waaier gaat heten. Deze zone doorkruist ook het tuinbouwlandschap. Behalve recreatieplassen leggen we speelweiden, bossen, wandelparken, rietvelden en poelen aan. De zone krijgt wandel- en fietspaden. Bij de plassen komen strandjes en ligweides. In het westen van de Waalsprong, waar het landgoed Oosterhout zich uitstrekt, willen we de sfeer van het landgoedlandschap versterken door nieuwe bosaanplant en de aanleg van nieuwe landgoederen.’

Van oudsher ligt er een stelsel van watgangen en sloten. Dit watgangenstelsel is nagebootst in de nieuwbouwwijken.

De kade is aangelegd als een zittribune. Er groeit al flink wat onkruid tussen de stenen. ‘We gebruiken geen chemie’, vertelt Van Ginkel. ‘We stomen of branden onkruid weg.’

Op groenaanleg in de wijken is niet bespaard. Ook is gekeken naar esthetiek en is er niet gekozen voor de goedkoopste boomsoorten in de nieuwbouwwijken. Van Ginkel wijst naar *Gleditsia triacanthos*.

Alle plantgaten hebben een maximale inhoud en zijn gevuld met goed bomenzand, volgens Van Ginkel.

Onkruidbeheer

Naar het eiland Veur-Lent is vanuit de Waalsprong een brug aangelegd. De kade bij het water dat onder de brug doorloopt, is betegeld met lichtgekleurd Portugees graniet. De locatie leent zich prima voor festivals aan het water. De kade is namelijk trapsgewijs aangelegd, zodat die goed kan dienen als zittribune. Makkelijk om te onderhouden ziet hij er niet uit: er groeit zo vlak na aanleg al flink wat onkruid tussen de stenen. 'De gemeente Nijmegen gebruikt geen chemie in het onderhoud', vertelt Van Ginkel. 'We stomen of branden onkruid weg.' Dergelijk onderhoud is een hele klus op de steile taluds.

Burgerparticipatie

In de nieuwbouwwijk Vossenpels, oorspronkelijk een glastuindersgebied dat de Waalsprong in het oosten begrenst, wil de gemeente gaan experimenteren met burgerparticipatie in het groenonderhoud. De grond die de gemeente daar heeft gekocht, wordt momenteel in kavels doorverkocht aan particulieren die op een kavel hun eigen huis willen bouwen, zelfstandig of gedeeld met anderen. Dit project heet 'Plant je vlag' en de wijk is welstandsvrij. Een voorbeeld: er staan al enkele strowoningen, waarvan de muren zijn afgewerkt met leem en hout ertegenaan. Daarin huizen bewonersgroepen. De wijk Vossenpels is een wijk voor duurzaamheidsbewuste bewoners met ecologische ideeën. Op de daken liggen zonnepanelen, en de bewoners maken afspraken over hoe zij energie verkrijgen en hun groen onderhouden. 'Bewoners doen het groenonderhoud tot aan de trottoirband. De gemeente heeft daarover afspraken gemaakt met de bewonersvereniging.' Van Ginkel geeft toe: 'De

nieuwe bewoners zijn momenteel vooral bezig met hoe hun huis eruit komt te zien en niet met het groenonderhoud rond hun huis en de aanplant van jonge bomen in de straat, maar dat zal in de toekomst zeker anders worden.'

Groeiplaatsen in de wijken

Op groenaanleg in de wijken is niet bespaard: 'Alle plantgaten hebben tenminste een minimale inhoud en zijn gevuld met goed bomenzand.' Ook is gekeken naar esthetiek en heeft men niet voor de goedkoopste boomsoorten gekozen in de nieuwbouwwijken. Van Ginkel wijst naar *Gleditsia triacanthos*.

Stadsuitbreiding: een noodzaak

Al met al is het echte natuurlandschap verdwenen met de komst van alle nieuwbouw, maar Nijmegen doet hard zijn best om het nieuwe stadsdeel zo mooi en groen mogelijk aan te kleden. 'Een mooi uitzicht over een weiland kunnen we helaas niet betalen.' Van Ginkel wijst naar het Notenlaantje, dat als karakteristiek element is behouden. 'Wel een mooi uitzicht over de uiterwaarden, met het behoud van het karakter van Lent.'

Adviseur milieuzaken bij de gemeente Nijmegen, Maarten van Ginkel

Be social

Scan of ga naar:

<http://www.stad-en-groen.nl/artikel.asp?id=41-5408>